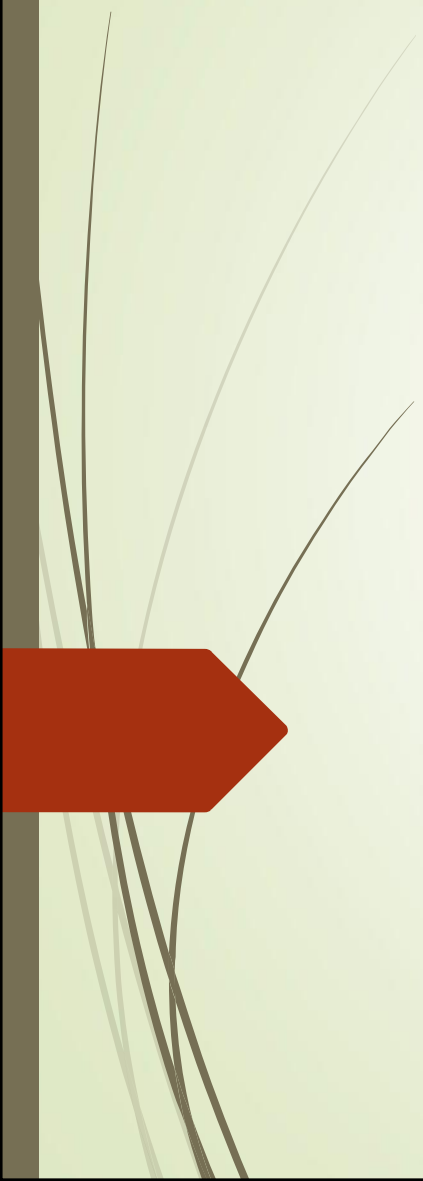

Handläggning av 10 akuta kirurgiska diagnoser

Kirurgkliniken SkaS Skövde
Anna Wallén

Handläggning av 10 akuta kirurgiska diagnoser

- Buksmärta UNS
- Ulcus
- GI blödning
- Gallsten
- Kolecystit
- Pankreatit
- Appendicit
- Divertikulit
- Ileus
- Commotio

Introduktion

- Dessa få diagnoser innefattar de flesta akuta kirurgiska patienter
- Handläggning av respektive diagnos är relativt enkel och standardiserad

Buksmärtor R10.4

- Vanligaste slutdiagnosen avd 21
- Vi försöker utesluta farliga eller akut operationskrävande diagnoser
- Här döljer sig viroser, gastroenteriter, colon irritabile, psykosomatik m.m.

Buksmärtor anamnes

- Smärtdebut? Förlopp?
- Smärtlokalisering? Vandring?
- Karaktär? Intensitet? Utstrålning?
- Kräkning?
- Miktionsbesvär?
- Gynekologiska besvär?
- Avföringsbesvär?

Buksmärtor status

- Sammanfallen/uppblåst?
- Smärtmax?
- Mjuk? Muskelförsvar?
- Peritonit? Hosttest?
- Perkussion?
- Tarmljud?
- Glöm ej PR, bräckportar, scrotum!!

Buksmärtor, Behandling

- Inläggning eller hemgång?
- Blod-, el-, leverstatus, CRP, Amylas och U-sticka (ev U-HCG)
- Laktat?
- Fasta + dropp

Buksmärtor

Övriga synpunkter

- EKG vid oklara höga buksmärtor, ev TNI
- Vidare utredning med röntgen, gynkonsult etc - rådfråga primärjouren
- Ompalpation (viktigt att diktera tidpunkt för när detta ska ske)
- Nya prover?
- Smärtlindra?

Oftast OK när en strategi lagts upp!

"The bad news is you have a disease unknown to medical science - the good news is I'm going to name it after me."

Vad är viktigast på akuten?

- Inläggning eller hemgång?
- Fasta eller ej?
- Smärtlindring
- Kommunicera, kommunicera, kommunicera!!!

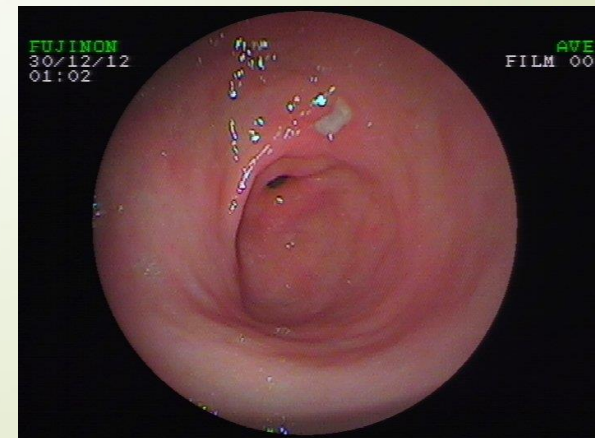

Ulcus (K25.9/K26.9)

- Duodenalulcus vanligast
- Helicobacter Pylori återfinns hos nästan alla med duodenal- och hos 75% hos dem med ventrikelulcus.
Normalbefolkningen i Sverige "smittade" till ca 30%.
- Ålder, NSAID, tidigare ulcus
- Särskilja från funktionell dyspepsi

Ulcus, Symtom

- Hematemes? Melena?
- Epigastralgier?
- Illamående?
- Snabb och god lindring vid syra hämning
- Har patienten några alarmsymtom?

Ulcus, Fynd

- Anamnes? (Bl.a. NSAID/ASA, SSRI, tid ulcus, ålder, rökning)
- Peritonit?
- AT/Puls/BT/Andningsfrekvens
- Melena vid PR?
- Palpationsömhet (även vid funktionell dyspepsi)

Ulcus, Behandling

- V-sond (blödning), fasta + dropp
- Blod-/elstatus/bastest
- Värdera behov av blodtransfusion
- Ej cirkulatoriskt påverkad: Avd 21, gastroskopi akut dagtid (på endoskopin)
- Cirkulatoriskt påverkad: IVA eller operationsavd, Pantolocbolus 80mg iv, sedan 8mg/h och *akut* gastroskopi (på op)

GI blödning

- Hematemes?
- Melena?
- Hematochezi?
- Ulcus, tumörer, Mallory-Wiess, esofagusvaricer, hemorrojder, angiodysplasier, divertikelblödningar...

Handläggning

- Misstänkt övre GI-blödning; handläggs som på föregående bilder.
- OBS! Röd blödning per rektum hos påverkad patient – misstänk alltid övre GI-blödning och börja med en gastroskopi
- Nedre GI-blödning; oftast bara observation för att se att det avstannar. Gör rektoskopi.
- Akut koloskopi ofta omöjligt i akutläget
- Ev DT angio, regelrätt angiografi eller till och med operation vid massiv kolonblödning!

Gallsten (K80.2)

- 30% av kvinnor samt 20% av män över 40 år
- Laparoskopisk cholecystektomi är ett av de vanligaste elektiva kirurgiska ingreppen i Sverige

Gallsten, Symtom

- Smärta under höger arcus
- Intervallsmärta
- Illamående/kräkning
- Matrelaterat
- Ikterus?

Gallsten, Behandling

- Inj Diklofenak 50-75 mg im
(om ej ASA-allergi eller astma)
- Inj Spasmofen 1ml sc
- Kan upprepas vb

Gallsten, Bra på 1-2 injektioner

- Hem
- Recept S Diklofenak/S Spasmofen
- Ultraljudsremiss för polikliniskt ulj
- Ge pat UL-svar via brev senare
- Om flertalet attacker sätt upp till mottagning alt direkt till operation.Diskutera med primärjour!

Gallsten, Ej bra på 2-3 injektioner

- Inläggning, dropp, fasta
- Smärtlindring!
- Blod-/el-/leverstatus, CRP, Amylas
- Värdera diagnos?
- Ultraljud lever/gallvägar
- Ev akut op på smärtindikation

Kolecystit (K81.0)

- Tryckökning i gallblåsan initierar en steril inflammation i väggen
- Sekundär infektion av gallblåsan vanligt senare i förloppet

Kolecystit, Symtom

- Smärta under höger arcus, oftast kontinuerlig
- Radierande smärta (rygg/skuldra)
- Feber?
- Illamående?
- Ikterus?

Kolecystit, Behandling

- Inläggning, fasta, dropp
- Smärtlindring
- Blod-/el-/leverstatus, CRP, Amylas + PK/APTT (vid ikterus)
- $T > 38.5^{\circ}$ ge antibiotika, efter odlat patient
- Remiss UL lever/gallvägar
- Ska helst opereras under vårdtillfället

Pankreatit

- Allvarligt tillstånd, 10-20 % utvecklar svår nekrotiserande inflammation
- Gallsten och alkohol står för 70-90%
- Lab diagnos: amylas förhöjt >3 ggr
- Diff diagnoser?
- Akut/kronisk

Pankreatit, symtom

- Smärta i epigastriet och bak mot ryggen
- Illamående
- Paralys tarm/ventrikel
- Subfebril/feber
- Cirkulatorisk påverkan

Pankreatit behandling

- Vätska - minst 3 lit/dygn
- Följ vätskebalans med urinmätning
- Smärtlindring - ibland EDA-behov
- Antibiotika?
- Nutrition
- ERCP? Kolecystectomi?

Pankreatit- kontroller

- Ska läggas in!
- Elstatus, CRP -dagligen
- Diures
- B-glucos
- Saturation
- Puls, blodtryck
- Ultraljud - gallsten?
- DT?

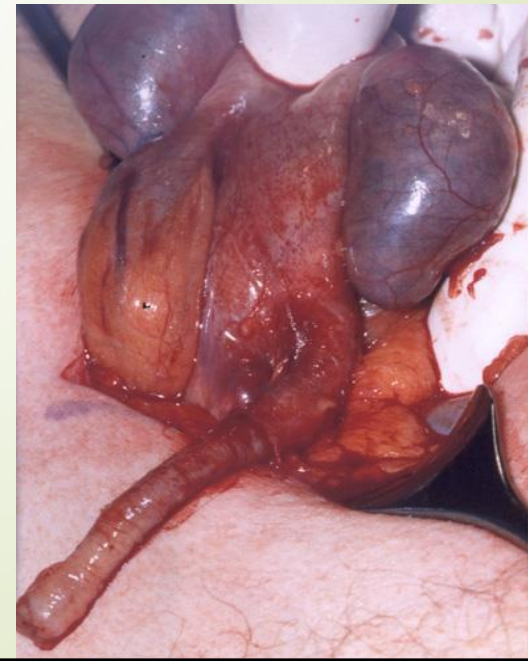

Appendicit (K35.9)

- Vanligaste akuta operations-krävande åkomman i Sverige
- Livsincidens ca 7%
- Ca 12.500 personer opereras för appendicit varje år i Sverige

Appendicit, Symtom

- Smärta höger fossa (smärtvandring)
- Feber
- Illamående?

Appendicit, Fynd

- Palpationsömhet över MB
- Ömmar uppåt höger PR
- Temp
- LPK? CRP?
- Mikrohematuri?

Appendicit, Behandling

- Observation eller akut operation?
- AIR-score kan användas som beslutsstöd
- Ev. radiologi
- Fasta, dropp, smärtlindring
- Operationsanmäla? Diskutera med primärjour
- I regel laparoskopisk op om ej kontraindicerad (tex vikt < 40 kg, tidigare komplicerad bukop etc.)

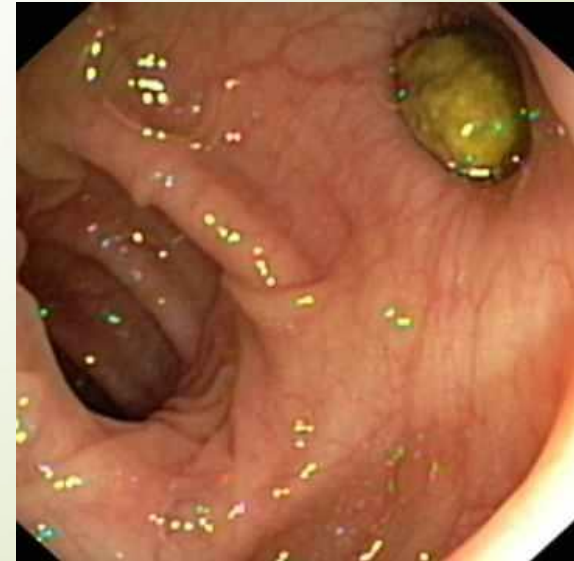
Divertikulit (K57.3)

- *Divertikulos*: "fickor" på colon
- *Divertikulit*: Inflammerade d:o.
- Divertikulosförekomst 15% (50 år), 30 - 50% (65 år), 70% (80 år).
- Sällsynt i utvecklingsländerna.
- Ca 15% risk för divertikulospatient att någon gång få divertikulit.
- 50% som haft *divertikulit* återinsjuknar!

Divertikulit, Symtom

- Smärta vänster fossa
- Feber
- Sjukdomskänsla
- Avföringsrubbningar?

大腸憩室

Divertikulit, Fynd

- Palpationsöm ffa till vänster
- Peritonit?
- I regel feber
- LPK? CRP?
- Mikrohematuri?

Divertikulit, Behandling

- Lindrigt skov + känd divertikulos; Hem, flytkost, Ipren/Alvedon
- Inläggningssfall fastande med dropp vid allmänpåverkan eller vid misstanke om komplicerad sjukdom.
- Vid svårare skov ge Tazocin 4gx3 iv
- Överväg akut CT-buk i svåra eller oklara fall samt vid 1:a gångsdiv.
- Colonutredning 1-2 mån efter utskrivning (DT colografi + rektoskopi alt koloskopi)

Ileus (K56)

- Tarmvred/trängsel
- Tunntarm och kolon
- Adherenser
- Bråck
- Volvulus
- Malignitet
- Paralytiskt
- Tidigare operationer?

Ileus - symptom

- Intervallartad buksmärta
- Kräkning
- Uppspänd, tympanistisk buk
- Avföringsrubbning

Ileus - fynd

- Bukpalpation - tympanism, metalliska tarmljud, resistenser, ömhet, peritonit
- Bräckportar!
- Rektal undersökning
- Lab prover
- DT- buköversikt

Ileus - behandling

- Sond
- Fasta, dropp
- Smärtlindring
- Passageröntgen? Ingjutning?
- Operation?

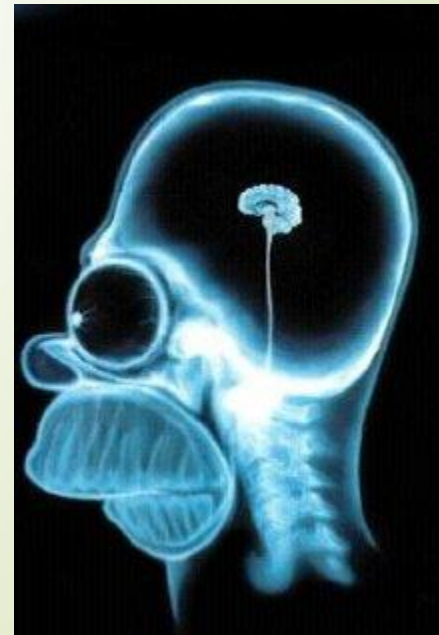

Commotio (S06.0)

- Hjärnskakning innebär att en person kortvarigt förlorat medvetandet och/eller minnet i samband med en skallskada. (SBU-rapport 2000)
- Ca 17 000 pat/år vårdas inom slutenvården för commotio.

Commotio, Symtom

- Medvetandesänkt
- Huvudvärk
- Illamående/kräkning
- Yrsel, ljus/ljudskygghet
- Amnesi
- Agitation

Commotio, Fynd

- RLS-nivå (1-8) + GCS
- Anisokori?
- Yttre skador?
- Likvorre?
- Neurologstatus (ofta neg)
- Undersök nacken!!

Commotio, Behandling

CT-hjärna 2,2 mSv
Rtg pulm 0,1 mSv

- **Inläggning** vid definitionsmässig commotio (alt. CT och ev hem?)
- **Kontroller** (puls/BT/pupiller/RLS). Ange kontrollintervall, tex "2 ggr/h fram till midnatt, sedan..."
- **CT** överväges ffa vid neurologi, Waranbeh, alkoholpåverkan
- Om akut CT och status ua kan pat i princip gå hem (hör med primjour)
- **Rtg halsrygg** eventuellt

